

[Nathalie Lind.]

sinde at gøre noget for plejeforældrene. Det smitter jo her. Ifølge lovforslaget er det kun forældrene, der kan bruge denne adgang til at indbringe sagen for retten. Jeg havde håbet, at ministeren allerede på nuværende tidspunkt var kommet på bedre tanker og havde fremsat forslag om en ændring af adoptionsloven og dermed også af retsplejeloven på dette punkt.

Den her foreslåede isolerede ændring kan vi tilslutte os.

Valbak: Adoptionsforslaget blev førstebehandlet for ikke så forfærdelig længe siden, og dengang gav vi tilslutning til, at adoption i visse tilfælde kunne foretages uden forældrenes samtykke, når barnets tarv tilsiger det. Det foreliggende forslag giver regler for, hvordan man skal forholde sig, hvor overøvrighedens afgørelse om tvangsadoption ikke accepteres af forældrene. Det forslag er, så vidt jeg kan se, af rent teknisk karakter. Det kommer på det tidspunkt, hvor retsplejerådet er færdig med det, og jeg finder da grund til at udtale glæde over, at rådet er blevet færdig med behandlingen af denne sag.

Ruth Olsen: Når man i det tidligere behandlede forslag til adoptionsloven åbner mulighed for i ekstraordinære tilfælde at se bort fra de biologiske forældres samtykke ved udstedelse af adoptionsbevilling og samtidig giver de biologiske forældre adgang til at indanke afgørelsen for domstolene, må der selvfølgelig gives regler for, hvordan domstolene skal behandle disse sager. Det foreliggende forslag herom kan vi derfor tilslutte os. Disse tekniske regler giver os ingen anledning til bekymring.

Min bekymring i hele denne problematik skyldes udelukkende den kendsgerning, at vi ikke har 100 pct.s sikkerhed for, at de biologiske forældre altid får al den støtte, de har behov for, en støtte, der kunne have medført, at de situationer, dette forslag tager sigte på, i mange tilfælde måske ikke var opstået. Men det spørgsmål angår jo ikke direkte dette forslag, som vi altså lover en velvillig behandling.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg takker for den enstemmige tilslutning til

forslaget og skal blot prøve at besvare det spørgsmål, som fru Nathalie Lind stillede mig med hensyn til plejeforældrene. Jeg er ganske enig i, at det er et væsentligt spørgsmål, som længe har været genstand for overvejelse i justitsministeriet. Der er for øvrigt stillet samrådsspørgsmål til mig herom, og der skal være samråd den 21. marts om spørgsmålet, men forinden skal der finde forhandlinger sted mellem embedsmænd fra justitsministeriet og socialministeriet. Disse forhandlinger er berammet til foretagelse i morgen, så jeg håber, at jeg får et godt materiale til udvalget, når vi skal mødes den 21. marts.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Morten Lange): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om nedsættelse af et udvalg vedrørende forsvarets og politiets efterretningstjenester.

(Lovforslaget (nr. 123) findes i tillæg A. sp. 2179, fremsættelsen i tidenden sp. 2889).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Orla Møller: Det er en årgammel socialdemokratisk tankegang, der kommer til udtryk i regeringens forslag om et parlamentarisk udvalg til at følge efterretningstjenesternes virksomhed. Allerede i foråret 1964 fremsatte den daværende justitsminister, Hans Hækkerup, et forslag til folketingsbeslutning om et udvalg, der skulle følge politiets efterretningstjeneste. Forsvarets efterretningstjeneste har ikke interesseret offentligheden før Kejsergadesagen. Denne sag og den debat, den rejste, gør det nødvendigt, at også denne tjeneste underkastes en eller anden form for kontrol.

Socialdemokratiet har længe haft den opfattelse, at offentligheden gennem et or-

[Orla Møller.]

gan som det foreslåede kunne få lejlighed til at følge forsvarrets og politiets efterretningstjenester. Det ligger i sagens natur, at det arbejde, de to efterretningstjenester øver, ikke kan blotlægges for offentligheden. Dokumenter i forbindelse med denne virksomhed er derfor også unddraget offentlighedens adgang til aktindsigt efter reglerne i lov om offentlighed i forvaltningen, og næppe nogen vil bestride, at sådan bør det fortsat være. Forslaget tilsigter da heller ingen ændringer i dette forhold. Alligevel må det forekomme rimeligt, at offentligheden gennem et folketingsudvalg får muligheder for at få oplysninger om arbejdet og retningslinjerne for dette.

I den offentlige debat, der har været om forslaget siden dets fremsættelse i februar, er flere synspunkter gjort gældende, og i de følgende ordførertaler vil de sikkert alle blive fremført. Jeg skal derfor tillade mig at tage nogle enkelte af dem frem og argumentere imod dem.

Det er således blevet hævdet, at forslaget er udtryk for mistillid til de to ministre, justitsministeren og forsvarsministeren. Havde de to ministre været af den opfattelse, havde de nok modsat sig forslaget, men det er altså ikke tilfældet. Der er — selvfølgelig — hverken tale om mistillid til ministre eller tale om indskrænkninger i deres ansvarsområde. Det er fortsat regeringen, der har det fulde ansvar for efterretningstjenesternes virksomhed, og dette ansvar hviler på de to ministre. Ansvarer bliver således hverken reelt eller formelt forflygtiget ved et sådant udvalgs arbejde. Af samme grund er der nogle, der hævder det stik modsatte synspunkt, at udvalget så er uden betydning og kun udtryk for en slags psykologisk skinmanøvre. Jeg afviser en sådan påstand, fordi det efter min mening er lykkes for ministeren at formulere forudsætningerne for udvalgets arbejde, for dets omfang og for dets form på en særdeles klar måde.

For det første: ikke alene fastslås det, at

det er de pågældende ministre, der på regeringens vegne bærer ansvaret for efterretningstjenesternes virksomhed, men det er også disse ministre alene, som giver efterretningstjenesterne instruks om arbejdets udførelse, og som har ansvaret for, hvilke oplysninger udvalget skal have.

For det andet: udvalget får ikke blot enkeltstående oplysninger, men også kendskab til de generelle retningslinjer for efterretningsvæsenets opgaver.

Og for det tredje: det enkelte medlem af udvalget har mulighed for over for regeringen at fremsætte sin opfattelse af ethvert forhold i efterretningstjenesternes virksomhed.

Det er klare retningslinjer, der sikrer de fornødne arbejdsmuligheder for efterretningsvæsenet, så der kan udføres et effektivt arbejde, og på samme tid sikrer, at der ikke sker tilsidesættelse af de regler, der skal beskytte de enkelte borgeres personlige rettigheder.

Det parlamentariske organ, som her foreslås nedsat, er tillige udtryk for offentlighedens i enhver situation berettigede krav om kontrol over for enhver statslig virksomhed. Socialdemokratiet ønsker med dette at placere efterretningsvirksomheden på en positiv måde i befolkningens bevidsthed, og derfor håber vi også på gennem udvalgsarbejdet at nå frem til en bred tilslutning til udvalget.

Jeg skal til sidst oplyse, at der er to medlemmer af den socialdemokratiske gruppe, som vil lade deres medvirken til forslagets gennemførelse bero på udvalgsarbejdet. Den øvrige del af gruppen er positivt indstillet over for forslaget og medvirker naturligvis gerne til et udvalgsarbejde, der kan fremme målet.

Knud Østergaard: Ministerens fremsættelse er bemærkelsesværdig derved, at den er meget kort og fuldstændig mangler begejstring. Dette bebrejder det konservative folkeparti ikke den højtærede justitsminister. Når det drejer sig om efterretningstjenester, er det ikke en fordel at sige meget,

[Knud Østergaard.]

men en fordel at kunne holde mund, at kunne holde helt mund. At dette sidste ikke er sket, er efter mit partis opfattelse meget beklageligt. Dette lovforslag skulle aldrig have været fremsat her i folketinget. I beretningen fra udvalget, der behandlede spørgsmålet om efterretningstjenesternes virksomhed, hedder det bl. a. (Folketingstidende 1969-70; tillæg B. sp. 2551):

„Der er i udvalget enighed om at fremhæve den enstemmige opfattelse, at en efterretnings- og varslingstjeneste er nødvendig af sikkerhedsmæssige grunde, og at der må gives efterretningsvæsenet de fornødne arbejdsmuligheder.“

Mit parti mener, at oprettelse af et udvalg som det foreslåede vil forringe arbejdsmulighederne, og kan derfor kun opfatte forslaget som et brud på det løfte, som også socialdemokratiet har givet ved at tiltræde beretningen af 2. juli 1970.

Imidlertid rejser lovforslaget ikke blot problemer for politiets og forsvarrets efterretningstjenester. Det vil efter vor opfattelse også skabe konflikter i forhold til de medlemmer af folketinget, der skal være ministrenes gidsler ved at indtræde i et udvalg som det foreslåede. Jeg vil derfor direkte spørge den højtærede justitsminister, om han nøje har overvejet de forfatningsmæssige problemer, som ligger deri, at folketingets medlemmer vil modtage højt klassificerede oplysninger, som de er ude af stand til at anvende i den politiske debat.

Det konservative folkeparti kan således ikke medvirke til forslagets gennemførelse, og vi nægter i øvrigt at tro på, at der er et flertal for forslaget her i tinget. Det ærede medlem hr. Orla Møller talte om to medlemmer i den socialdemokratiske gruppe, som ikke havde bestemt sig, men så stærkt som det ærede medlem hr. Otto Mørch har vendt sig imod forslaget, kan jeg ikke tro; at han kan være for det, og jeg har også forstået, at det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen har en tilsvarende opfattelse. Jeg vil derfor gerne spørge justitsministeren, om han mener, at han har parlamentarisk dækning for lovforslaget. Jeg mener, at han mangler det.

Til slut vil jeg gerne sige, at vi er imod forslaget, men mit parti vil gerne være ministeren behjælpelig med at foranstalte en

stille og rolig begravelse i det udvalg, som vi forventer nedsat.

Henry Christensen: Jeg vil gerne med det samme sige til den højtærede justitsminister, at venstre ikke kan medvirke til gennemførelsen af det fremsatte lovforslag, og at venstre vil søge dets gennemførelse hindret.

Jeg er tilfreds med, at hr. Orla Møller benyttede lejligheden til at understrege nødvendigheden af, at et samfund må have et efterretningsvæsen. Det er ikke noget, nogen af os har noget ønske om, men erfaringen også igennem den sidste menneskealder har jo desværre ved adskillige lejligheder vist, at et samfund i den verden, hvori vi lever, er tvunget til for sin egen sikkerheds skyld at skaffe sig orientering af den art, som efterretningsvæsenet kan skaffe et samfund.

Jeg havde som ungt nyvalgt medlem i sin tid lejlighed til at være medlem af udvalget, der behandlede den parlamentariske kommissionsbetænkning. Den fortæller lidt om det, vi her behandler. Vi har desværre også igennem de senere år haft lejlighed til at opleve alvorlige spændinger, også i vor del af verden, og jeg tror ikke, noget ansvarligt medlem i dette høje ting ville sige, at et land kunne se væk fra at skaffe sig en så god og sikker oplysning som muligt om det, der forestod, og som også kunne få betydning for os, i hvert fald få betydning for de dispositioner, vi måtte træffe. Jeg tror, det er nødvendigt at sige til befolkningen, at det er derfor, et samfund må opretholde et efterretningsvæsen som det, vi har.

Det ligger desværre i sagens natur, at der til udførelsen af den vanskelige tjeneste, som man her må pålægge medborgere, stilles krav af anden art, end vi normalt er tvunget til at stille til vore medborgere, når vi beder dem gå i samfundets tjeneste. Det må til gengæld være folketingets og landets regerings ansvar at søge skabt sådanne rammer og sådanne vilkår, at den opgave, man pålægger dem, kan udføres, og her er det, at forslaget efter vor opfattelse kommer i strid med disse hensyn.

Jeg har, specielt for så vidt angår den militære efterretnings-tjeneste, den overbevisning, at vi må sige klart til befolkningen, at denne nødvendige virksomhed kan ikke fungere, hvis man forlanger almindelige

[Henry Christensen.]

oplysninger om denne tjeneste, som man må gøre på andre områder, og at man derfor ikke igennem etableringen af et parlamentarisk udvalg som det foreslåede er i stand til at løse dette problem. Det må løses først og fremmest på grundlag af det almindelige parlamentariske ansvar, som en minister er underkastet, og løses på grundlag af det tilidsforhold, der i sådanne sager må være imellem parlamentet og ministre fra skiftende regeringer. Det har også været det almindelige, at dette har været tilfældet i vort land.

Jeg beder måske især forsvarsministeren overveje og besvare — måske ikke her i salen i dag, men under kommende forhandlinger i udvalget — det helt afgørende spørgsmål, om han mener, han som ansvarlig minister vil være i stand til at give et sådant udvalg som her foreslået nogenlunde fyldestgørende oplysninger om efterretningsvæsenet, om dets karakter, om dets handlinger, om dets kilder, dets personer osv., og samtidig tror på, at efterretningsvæsenet fortsat vil kunne fungere. Hvis han ikke er i stand til at give et bekræftende svar på det, så beder jeg ham betænke, hvilket ansvar ministeren har påtaget sig i forbindelse med etableringen af et sådant udvalg kombineret med, at vi har en stærk ministeransvarlighedslov her i landet.

Ikke bare af hensyn til at sikre, at det efterretningsvæsen, som vi anser for nødvendigt, kan fungere, men også af hensyn til, hvad vi mener om, hvorledes den parlamentariske kontrol skal være, og hvorledes fordelingen af myndigheden mellem parlamentet og landets regering skal være, tror jeg, man med alvor skal lægge synspunkter af den her nævnte art til grund for bedømmelsen af det, der her foreslås.

Det er på den baggrund, jeg er nødt til at bruge det udtryk, at vi føler, man med det foreliggende forslag blot tilbyder befolkningen en narresut, idet man skaber en forestilling om, at dermed er der sikret fuld parlamentarisk kontrol. Etablering af udvalget betyder enten, at man narrer sig selv, eller at efterretningsvæsenet ikke kan fungere i tilstrækkeligt omfang. Det er dette, der er hovedproblemet i sagen.

Jeg er naturligvis imponeret af noget af

det, der står i forslaget, og jeg er især imponeret af, at man i § 4 skriver:

„Hvert af udvalgets medlemmer kan over for regeringen udtale sin mening om ethvert forhold vedrørende efterretningstjenesternes virksomhed.“

Skal man virkelig have en lovbestemmelse, der fastslår, at medlemmer af folketinget er berettigede til at udtale deres mening over for regeringen om efterretningstjenesternes virksomhed? Det går jeg sandelig ud fra at folketingets medlemmer er berettigede til, ganske uanset om der står den bestemmelse eller ej.

Når jeg nævner dette, er det for at sige, at jeg har haft erfaring for og har altid fundet, at det var muligt for ethvert folketingsmedlem at gå til regeringen, hvis han følte, at der var særlige spørgsmål i forbindelse med efterretningstjenesternes forhold og vilkår, som han ønskede at drøtte med regeringen, og få de oplysninger, som regeringen med rimelighed kunne give i den foreliggende sag.

Dette anser jeg — og det vil jeg gerne have sagt over for befolkningen — for at være et langt vigtigere middel i spørgsmålet om den parlamentariske kontrol over for en regering, hvad disse sager angår, og det håber jeg egentlig også justitsministeren og forsvarsministeren vil være enige i. Jeg mener ikke, man behøver en bestemmelse af den citerede art for at få fastslået det ganske naturlige forhold.

Svend Haugaard: Der skal ikke herske tvivl om, at det radikale venstre ønsker den bedst mulige sikring af, at der ikke sker en unødigt registrering, og at efterretningstjenestens virksomhed begrænses til det mindst mulige. Vi erkender, at for ulovlig virksomhed er registrering nødvendig.

Gennem årene er der set adskillige eksempler på, hvordan efterretningstjenesten ligesom har haft en selvforstærkende virkning. Der har været perioder, hvor man havde indtryk af, at det var kontrol for kontrollens skyld. Det har været en betydelig gene for mange lovlydige borgere, og det har, tror jeg, på mange måder været med til at dæmpe fri politisk stillingtagen, hvilket afgjort ikke er i demokratiets interesse. Derfor har der gentagne gange været anklager mod

[Svend Haugaard.]

efterretningstjenesten for at gå for vidt i registreringen og for at videregive oplysninger til fremmede nationer. Jeg mener, at anklagen, som den har været fremført gentagne gange, i mange henseender har været fremført med grund. Et resultat af anklagerne har været, at vi fik et kontroludvalg. Vi har fået meget lidt at vide om dette kontroludvalgs virksomhed, om det er aktivt, eller det ikke er det, og det er vel nok en fejl, at der på ingen måde over for de politiske partier aflægges nogen form for rapport om, hvilken aktivitet der foregår.

For 4 år siden kom der en regeringsbeslutning — det var kort tid efter, at VKR-regeringen var tiltrådt — gående ud på, at der skulle standses for registrering af lovlig politisk virksomhed. Det hjalp i betydelig grad. Siden har der været ret stille om sagen; det kunne tyde på, at beslutningen og dens praktiske gennemførelse har haft en god virkning. Der tilbagestår måske at få klaret, hvilke retningslinjer registrering skal foregå efter over for ulovlig virksomhed, og ikke mindst hvordan registrering må foregå, hvor der er tale om mistanke for ulovlig virksomhed, samt især hvordan indsamlet materiale, som senere viser sig at være indsamlet uden grund, fordi mistanken var ubegrundet, skal tilintetgøres. Hvis dette bliver klarlagt, er der rene linjer, og så tror jeg, at enhver kritik må forstumme.

Det radikale venstre ønsker disse retningslinjer fastlagt og kontrol med reglerne overholdelse. Spørgsmålet er: hvordan sker det bedst? Sker det bedst ved gennemførelse af forslaget om et parlamentarisk udvalg? Eller sker det bedst ved, at man strammer reglerne og mulighederne for det nuværende udvalg bl. a. ved at lade det omfatte det militære forsvar med sine beføjelser?

Jeg ser, at ministeren over for offentligheden har erklæret, at det gælder om at skaffe ro om efterretningstjenesterne, og vi hørte lidt af det samme fra den konservative taler her i dag. For os er det ikke det primære i sagen. Derimod er det primære, at befolkningen sikres mod unyttig og meningsløs registrering. Dette vil antagelig også give ro om efterretningstjenesterne, hvad vi naturligvis ikke har noget imod.

Spørgsmålet er: hvordan får vi bedst denne sikring? Hvis det parlamentariske

udvalg skal kunne klare dette, må det have alle oplysninger, det må have lov til at grave til bunds. Men jeg ser, at ministeren i sine forhåndsudtalelser har erklæret, at et sådant udvalg ikke kan få alt at vide trods den påbudte tavshedspligt. Denne ministerudtalelse nedsætter vores sympati for forslaget omtrent til nul. Vi er naturligvis parat til at overveje, hvad der er den bedste fremgangsmåde, men hvis det skal være et parlamentarisk udvalg, så skal det i hvert tilfælde ikke være et gidselsystem, der kan benyttes til at rokke ved ministeransvaret, som det forslag, der nu foreligger, tegner til at blive. Vi ønsker absolut ikke at forflygtige ministeransvaret.

Der er måske andre udveje, og vi kan pege på den mulighed; at man kunne skærpe kontrolmulighederne for det nuværende udvalg bl. a. ved at udvide det til også at gælde det militære efterretningsvæsen samt ved at lade dette udvalg med visse mellemrum drøfte resultater og retningslinjer med et folketingsudvalg med den opgave at sikre, at kontrollen virker og ikke blot eksisterer på papiret.

Vi er ikke mindst på baggrund af ministerudtalelserne meget skeptiske over for det forslag; der her foreligger, men vi er meget villige til i et udvalg at drøfte alternative muligheder, som kan sikre en effektiv kontrol.

Gert Petersen: Det lovforslag, som nu foreligger her, er et forslag, som socialistisk folkeparti har efterlyst længe. Må jeg lige have lov til at indskyde, at jeg ikke helt kan give hr. Orla Møller ret i, at det er et ét år gammelt socialdemokratisk forslag, for jeg tror, det er 2 eller 3 år siden, at socialdemokratiet ligesom svingede om og begyndte at tilslutte sig de synspunkter, socialistisk folkeparti har givet udtryk for i denne sag. Vi stillede f. eks. et dagsordensforslag den 29. november 1969, som gik ud på, at vi opfordrede folketinget til at nedsætte et udvalg, der skulle undersøge mulighederne for en effektiv parlamentarisk kontrol med politiets efterretningstjeneste. Vores indsigt i hele Kejsergadesagen har styrket vores ønske om en sådan effektiv parlamentarisk kontrol. Jeg må gøre opmærksom på, at der i den beretning, som det såkaldte Kejsergadeudvalg afgav, fandtes en mindretalsudta-

[Gert Petersen.]

lelse, hvor hr. Poul Dam og jeg selv gav udtryk for, at

„arbejdets art synes at indebære, at kommunikationen“

— det er mellem minister og tjenestemænd —

„af og til bliver så spinkel, at den vanskeliggør den parlamentarisk nødvendige kontrol fra politisk ansvarlig side.“

Når vi støtter det forslag, som foreligger her i dag, er det naturligvis på baggrund af den holdning, vi hidtil har indtaget, og de erfaringer, som vi indsamlede i forbindelse med Kejsergadeudvalget.

Må jeg lige have lov at indskyde til, jeg tror, det var hr. Knud Østergaard, som var så forfærdelig bange for, at folketingets medlemmer skulle modtage højt klassificerede oplysninger, som de ikke kan anvende i den politiske debat: ja, altså, hr. Knud Østergaard må have mig undskyldt; jeg har siddet i to udvalg, dels Kejsergadeudvalget, dels et andet udvalg, hvor vi undersøgte, om der skulle rejses rigsretsanklage mod den forrige justitsminister, og hvor vi bl. a. gennemgik politiets efterretningstjenestes instruks, og dér modtog vi særdeles højt klassificerede oplysninger, som ikke kunne anvendes i den politiske debat, og jeg husker ikke, at man vendte sig fra nogen side i salen imod disse to udvalg med den begrundelse, at vi dér skulle modtage sådanne oplysninger. Jeg tror altså, at det er en indvending, som er opfundet for tilfældet og ikke noget som helst andet.

Nu er i det foreliggende forslag også forsvarets efterretningstjeneste med, og det er vi tilfreds med, for et kontroludvalg, der kun behandler politiets efterretningstjeneste, kunne meget nemt have en fornemmelse af, at væsentlige sager var flyttet over under forsvarets efterretningstjenestes kompetence; derfor er det rimeligt, at udvalget beskæftiger sig med begge tjenester. Dernæst er der de konkrete spørgsmål, som er rejst, for det første om dette kontroludvalg vil skabe ro om efterretningstjenesterne. Jeg må straks svare, at det kan man ikke vide noget som helst om. Ro om efterretningstjenesterne kan ikke sikres ved gennemførelse af dette forslag, det afhænger af efterretningstjenesterne selv, om der skabes ro om dem. De mange affærer, vi har haft i de se-

nere år, i 1969 f. eks. trotylsagen, Kejsergadeaffæren, beslaglæggelsen af tidsskrifter osv. og senest Kaspar Neergaard-sagen, som er den umiddelbare anledning til, at hele spørgsmålet igen blev aktuelt — og det var en anledning, må jeg sige til hr. Svend Haugegaard, som ikke havde noget med registrering at gøre, altså vedrørende den anden side af efterretningstjenesternes virksomhed — disse sager skyldes efter vores opfattelse efterretningstjenesternes egen manglende forståelse for, hvad der er deres arbejdsopgave i et demokratisk samfund.

Jeg bemærkede i øvrigt med interesse, da jeg gennemgik dokumenterne efter diskussionen om efterretningssagerne, at den daværende socialdemokratiske ordfører, hr. Kjeld Olesen, under den debat, vi havde den 20. november 1969, delte denne opfattelse i hvert fald på et bestemt punkt; jeg citerer fra Folketingstidende 1969-70, sp. 1350, hvor hr. Kjeld Olesen sagde:

„Endvidere har offentligheden været gjort bekendt med tre ret opsigtsvækkende sager i den senere tid: sagen fra Kejsergade, trotylsagen fra Århus og beslaglæggelsen af to tidsskrifter. De ministre, der har været impliceret, synes øjensynlig selv, at der har været handlet helt korrekt og fornuftigt. Heri er jeg ganske uenig. Tværtimod har der været tale om en umådeholden dramatik; udtalelserne ved trotylsagens start gav indtryk af en sag af langt farligere dimensioner end det, vi senere fik fortalt, og der synes i det hele taget at være handlet temmelig panikagtigt.“

Uroen kan også belyses på anden måde. Vi har nemlig i år en slags 25 års jubilæum, for så vidt angår debatten om efterretningstjenesterne. Den 25. februar 1947 behandlede i folketinget to forespørgsler om, hvorvidt der blev foretaget politimæssig registrering af borgernes politiske virksomhed. Forespørgslerne var stillet samme dag, men med forskellig ordlyd, af Dansk Samling og Danmarks kommunistiske parti. Et dagsordensforslag fra Arne Sørensen, hvorefter politikontrol over danske borgers politiske virksomhed er uforenelig med demokratiske frihedsrettigheder, og hvorefter registrering af politisk virksomhed straks skulle bringes til ophør, blev afvist med den begrundelse, at en sådan registrering alene på grund af

[Gert Petersen.]

politisk virksomhed ikke fandt sted; medmindre der forelå mistanke om forbrydelse, førte politiet ikke kartotek over borgernes politiske virksomhed — det sagde den daværende justitsminister Elmquist kategorisk. Det var altså i 1947.

21 år senere i en regeringserklæring den 30. september 1968 meddeltes det:

„Regeringen har i dag besluttet, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af politisk virksomhed.“

I en udvalgsbetænkning af 2. april 1970 vedrørende et forslag, om rigsretsanklage mod justitsminister Thestrup oplyses det ydermere, at justitsministeren fulgte denne regeringsbeslutning op med en instruks til efterretningstjenesten gående ud på, at

„Tidligere registrerede oplysninger af den . . . omhandlede art skal snarest muligt tilintetgøres.“

I betænkningen anføres, at justitsministeren over for udvalget har meddelt, at det er sket, og at

„Det udskilte materiale er destrueret.“

Det kan ikke betyde andet, end at der indtil den 30. september 1968 faktisk skete registreringer blot på grundlag af politisk virksomhed; ellers havde der ikke været noget at destruere i henhold til den instruks, der blev udstedt den 30. september 1968. Og disse registreringer skete klart i modstrid med den erklæring, der var afgivet af regeringen i 1947, og hvormed man havde afvist et dagsordensforslag dengang.

Det er da indlysende, at sådanne forhold skaber mistillid og uro, men det er ikke kritikernes skyld. Ansvarer må hvile på dem, der afviser kritikken.

Så er der spørgsmålet, om udvalget vil være en narresut. Det er en mulighed, der er til stede, og som man ikke kan afvise. Jeg har godt bemærket mig justitsministerens udtalelse om oplysninger, som udvalget ikke vil kunne få, og de har i og for sig foruroliget mig. Jeg vil derfor sige, at det, udvalget må gøre, som interesserer os, er, at det skal sikre borgernes grundlovmæssige rettigheder. Derfor må oplysninger, altså spørgsmål, som har relevans ud fra dette synspunkt, at det drejer sig om sikring af danske borgers grundlovmæssige rettigheder, efter vor opfattelse kunne besvares, og kan de ikke

det, ja, så vil SF enten ikke kunne medvirke fortsat i udvalget, eller også bliver vi nødt til at stille forslag om en ændring af lovens formulering, hvis det bliver til lov, sådan at spørgsmål af den karakter med sikkerhed kan besvares.

Man må også huske, at udvalget ikke kan erstatte den offentlige debat og offentlighedens søgelys på al den virksomhed, statsorganerne udfolder, herunder også efterretningstjenesternes, og udvalget må ikke bruges som et påskud til at erstatte den offentlige debat. Det synes jeg i og for sig der er taget højde for i bemærkningerne til forslaget, hvor man jo netop antyder, at en af vanskelighederne i dag er, at pressen ikke i samme omfang som over for andre dele af den offentlige forvaltning har mulighed for at vurdere og eventuelt kritisere efterretningstjenesternes virksomhed. Dermed er også sagt, at pressen i noget omfang følger denne virksomhed, og jeg mener, det er en forudsætning, at pressen stadig følger virksomheden i det omfang, den hidtil har kunnet gøre det.

I spørgsmålet om narresutten vil jeg slutelig sige, at sammenkoblingen med NATO forekommer os generelt for efterretningstjenesternes vedkommende yderst betænkelig, men jeg må understrege, at ved at acceptere kontrolvirksomheden accepterer vi ikke NATO. Men den kamp vi fører fra socialistisk folkepartis side mod blokpolitik og dansk NATO-tilhørsforhold, føres på et politisk plan, og når vi sideløbende hermed accepterer et kontroludvalg, er det for at sikre, som jeg sagde før, ikke at Danmark kommer ud af NATO, for det er et politisk spørgsmål og skal ikke afgøres bag lukkede døre, men at borgernes grundlovmæssige rettigheder ikke krænkes.

Endelig synes jeg, hr. Svend Haugaard var inde på noget, som jeg i og for sig er ganske enig i, nemlig at inden udvalget nedsættes, hvis det nedsættes — deri var hr. Svend Haugaard måske ikke helt enig — er det godt og nødvendigt med en generel debat om retningslinjerne, og hermed mener jeg — og det har jeg også indtryk af hr. Svend Haugaard mente — retningslinjerne i det hele taget for det arbejde, der udføres af efterretningstjenesterne. Jeg har tidligere bemærket et helt fantastisk hemmelighedskræmmeri omkring den instruks, som poli-

[Gert Petersen.]

tiets efterretningstjeneste arbejder efter, og som jeg altså har haft lejlighed til at høre blive læst op. Det kan godt være, at en sådan mere detaljeret instruks nødvendigvis må være fortrolig, men jeg tror, det ville være praktisk med en generel, principielt formet instruks, som er offentlig, så borgerne ved, hvor de er henne, hvis de kommer i berøring med efterretningstjenesten.

Med hensyn til de funktioner, efterretningstjenesterne har, kan socialistisk folkeparti, som vi har redegjort for det ved adskillige lejligheder i forbindelse med det udvalgsarbejde, jeg talte om tidligere, acceptere, at der herhjemme udøves en funktion, der går ud på at bekæmpe udenlandsk ulovlig efterretningsvirksomhed, og naturligvis også, at der udøves funktioner, der vedrører rent politimæssige opgaver, hvor der er tale om krænkelse af landets love; de må gælde for alle borgere, det er da helt klart.

Men vi er yderst skeptiske over for det kolossale forsvar, som man af og til får en fornemmelse af, mod såkaldte anslag mod forfatningen og den forfatningsmæssige orden, herunder også den registration, der finder sted i dag, og som jo ikke er så afklaret, som det kunne lyde efter det, hr. Svend Haugaard sagde. Jeg citerer den forrige justitsminister, hr. Thestrup, der siger — sp. 1396 i Folketingstidende 1969-70:

„Det er klart, at vurderingen af, hvad der er rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, i første omgang træffes af selve den registrerende myndighed, nemlig efterretningstjenesten.“

Det har vi jo diskuteret nogle gange herinde, og det er det, der gør, at sagen ikke kan siges at være afklaret endnu.

Men hvad er det for nogle anslag mod forfatningen, som giver anledning til sådan et afværgeapparat? Det må man nok have lov til at spørge om. For hvis man ser på domskendelserne fra den sidste snes år, finder man jo ingen domme i anledning af forsøg på at omstyrte forfatningen og den forfatningsmæssige orden. Det kan selvfølgelig være, det er af skræk for efterretningstjenesten, at disse forfatningssabotører har holdt sig tilbage, men jeg tror det ikke. Jeg tror, årsagen er den ganske enkle, at al denne forfatningsundergravende aktivitet kun eksisterer i visse politikeres og i efterretningstjenesternes egen fantasi, og at den ofte — det har vi i hvert fald set eksempler på — kan bruges til enten at chikanere bestemte personer eller at puste sager op i politisk interesse, sådan som det i sin tid skete med den såkaldte trotylsag.

Altså, hele denne del af efterretningstjenesternes virksomhed forholder vi os meget, meget skeptiske til og så den helst skåret væk, og vi så gerne i lighed med det, jeg synes hr. Svend Haugaard var inde på, at der kom en generel debat om, hvad vi egentlig vil med disse efterretningstjenester, hvad der er deres funktioner og opgaver.

Til allestidst: socialistisk folkeparti tager naturligvis ikke noget medansvar for efterretningstjenesternes virke ved at støtte dette lovforslag. Det synes jeg da er helt naturligt og konsekvent, det ligger i forlængelse af ministeransvarlighedslov, og hvad ved jeg, og det ligger i forlængelse af det, som justitsministeren har sagt, og som også de øvrige ordførere har været inde på. Det, vi gør, er, at vi bliver medansvarlige for kontrolvirksomheden, og derfor kan vi ikke love, at vi fremtidig vil afstå fra spørgsmålet om den generelle instruks, og vi kan heller ikke love at tage mundkurv på i andre sager, der vedrører efterretningstjenesterne, men naturligvis vil vi medvirke loyalt i kontroludvalgsarbejdet om overholdelse af landets love; det har vi gjort i det hele taget i al den tid, dette parti har eksisteret, og det agter vi at blive ved med.

Jeg beder om undskyldning, fordi jeg har overskredet min taletid, men jeg forstår, at formanden tilgiver mig.

Fjerde næstformand (Morten Lange): Det har formanden ikke udtalt sig om.

(Kort bemærkning).

Poul Schlüter: Jeg forstod hr. Gert Petersen sådan, at det ikke mindst var det chok, han i sin tid pådrog sig, da Kejsergadecentralens virksomhed blev åbenbaret, som har givet ham den opfattelse, at det er nødvendigt, at der føres parlamentarisk kontrol med efterretningstjenesternes virksomhed. Men så vil jeg også gerne spørge hr. Gert Petersen, om det virkelig er hans opfattelse, at hvis der nedsættes et folketingsudvalg i overensstemmelse med justitsministerens

[Poul Schlüter.]

forslag, skal et sådant folketingsudvalg bl. a. orienteres om institutioner af den karakter, som Kejsergadecentralen var et udtryk for.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: For det første fik jeg ikke noget chok, jeg var såmænd forberedt på det værste. Det er jeg konstant, når det drejer sig om efterretningstjenesternes arbejde.

For det andet vil jeg sige, at diskussionen om Kejsergadesagen naturligvis er vanskelig — og det ved hr. Poul Schlüter også udmærket hvorfor den er — fordi vi fik en række fortrolige oplysninger i den sag. For det tredje skal jeg henvise til det, jeg har læst op allerede én gang fra vor mindretalsudtalelse i betænkningen, at det viste sig efter vores opfattelse, at der i spørgsmålet om Kejsergade havde været en meget ringe og meget dårlig kommunikation imellem tjenestemændene og de politisk ansvarlige myndigheder. Deraf følger også, at et sådant udvalg vil kunne bidrage til en skarpere og stærkere kontrol, til en bedre kommunikation og som følge deraf også en orientering om forhold, der kan implicere danske borgere, som ikke nødvendigvis gør det, og gør de det ikke, så kommer det ikke os ved, men man må vide, om de implicerer danske borgere.

(Kort bemærkning):

Poul Schlüter: Det er virkelig imponerende, synes jeg, at høre, at hr. Gert Petersen ikke fik noget chok, da i sin tid Kejsergadecentralen blev åbenbaret. Det var der ellers andre der fik. Jeg forstod det i og for sig sådan, at selv den daværende forsvarsminister blev ikke så lidt overrasket. Til gengæld var der måske en tidligere, som kendte baggrunden.

Men jeg fik ikke rigtig noget klart svar fra hr. Gert Petersen. Nu er det måske heller ikke så spændende at få det fra ham, men jeg kunne måske få det andetstedsfra her i salen, så jeg vil gerne spørge forsvarsministeren: mener ministeren, at oplysninger af den karakter, det her drejer sig om, om institutioner à la Kejsergade, er oplysninger, der hører inden for den kategori, som det folketingsudvalg, der foreslås nedsat, skal

have meddelt? Det beder jeg forsvarsministeren svare på.

Fjerde næstformand (Morten Lange): Justitsministeren har ordet. (Ophold). Nej, således omdisponeret har hr. Erhard Jakobsen ordet.

Erhard Jakobsen: Jeg troede, ministeren ville udtale sig direkte til det anførte, og det var derfor, jeg ville vige.

Når der er to fra et parti, der tager ordet, er det jo tit, fordi de har forskellige meninger. Det gælder ikke i dag. Jeg kan skrive under på alt, hvad mit partis ordfører, hr. Orla Møller, sagde i første omgang. Men det har forekommet mig, at der fra denne talerstol i dag har været toner, der næsten kunne lyde som hån mod politiets og militærets efterretningstjenester. Derfor føler jeg trang til at sige sådan, at det høres ud til de folk, at de endelig ikke må tro, det dækker den almindelige indstilling i denne sal. Jeg tror, vi alle sammen har en meget klar fornemmelse af, at den opgave, som politiets og militærets efterretningstjenester har, er sådan, at ingen af os nogen sinde vil misunde dem, og vi vil også uden videre forstå, at hvis nogle af dem en gang imellem bliver hængt ud som rene tåber, har nok adskilligt af det, de lavede, ikke været nær så tåbeligt, som de mennesker troede, der ikke kendte en snus til det og derfor ikke kendte baggrunden for det.

Dette skal siges, sådan for at man ikke i fremtiden skal gøre opgaven umulig for de folk, der som gode, trofaste tjenestemænd påtager sig det arbejde. Jeg skal straks afsløre: jeg er ikke blandt de to, som eventuelt ikke ville stemme for dette forslag, men jeg vil gerne give baggrunden og dermed også sige, at denne baggrund kan jo ændres, så jeg ikke kan stemme for det. Hvis noget som helst af det, hr. Svend Haugaard og hr. Gert Petersen antyder, skulle være formålet, nemlig yderligere at begrænse og beskære de to efterretningstjenesters virksomhed, så bliver det ikke med min stemme i dette ting. Det ligger helt klart.

Hvad jeg har tænkt mig, og hvad jeg vil tillade mig at fortolke ind i mit partis ordførers ord, er dette: politiets og militærets efterretningstjenester skal have en opbakning fra dette ting. Og deri lægger jeg, at måske

[Erhard Jakobsen.]

kan de — i modsætning til, når der er tale om et privat udvalg, som jeg ikke rigtig kan overse virkningen af — når de har en parlamentarisk opbakning, i givet fald måske tillade sig ting, som de ikke tør tillade sig, hvis de står ude i den blå, kolde luft og selv skal tage ansvaret og skal behandles på den måde, som de nogle gange er blevet behandlet.

Altså, min baggrund for at stemme ja vil kun være, at jeg kan se, der deri ligger en sympatitilkendegivelse, en solidarisk opslutning omkring politiets og militærets efterretningsopgaver; ellers vil jeg ikke kunne medvirke, for så vil det have den stik modsatte virkning, og det ønsker jeg absolut ikke at medvirke til.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg er ked af at måtte sige, at sympatitilkendegivelsen, den solidariske opslutning, har jeg noget svært ved at give, men jeg ved ikke, om det kan berolige hr. Erhard Jakobsen, at det, som jeg fremførte med hensyn til en debat om instruksen — jeg mener, at efterretningstjenesterne har for mange opgaver — kommer i og for sig ikke dette forslag ved. Dette forslag tjener efter vores opfattelse kun det ene formål at sikre borgernes grundlovsmæssige rettigheder, ganske enkelt.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen: Blot et par ord til bekræftelse af, at jeg naturligvis havde forstået, hvad hr. Gert Petersen mente. Men jeg siger blot, at for mig er dette forslag et middel til at undgå ethvert tydeligere ønske om begrænsning af militærets og politiets efterretningstjenester. Jeg ved, at sådanne krav altid vil komme, og hver gang der er en sag — og det kan ikke undgås, at der kommer sager — vil der komme nye krav om begrænsning, og det kan i sig selv få de mennesker, der er ansvarlige for det, til at føle sig forpligtet til at prøve at holde lidt igen.

Derfor tror jeg, en parlamentarisk gruppe kunne være en opbakning. Sådan skulle mine bemærkninger forstås.

Fjerde næstformand (Morten Lange): Hr. Svend Haugaard har ordet for en kort bemærkning, og så er vi lige ved at tage forskud på anden runde, inden ministeren har fået ordet, hvilket er uhøfligt.

(Kort bemærkning).

Svend Haugaard: Der er ikke fra min side udtrykt nogen hån mod efterretningstjenesten, og jeg har heller ikke udtrykt, at jeg var misundelig på tjenestens virksomhed. Jeg sagde, at det var en nødvendig virksomhed, når det drejer sig om ulovlig virksomhed fra lovbruyderes side. Jeg mener også, det må være sådan, at efterretningstjenesten har krav på, at der trækkes klare linjer for virksomheden, og jeg mener, det må være politikernes opgave at trække disse linjer. Efterretningstjenesten er ikke tjent med andet. Jeg mener også, det må ligge helt klart, at al registrering af lovlig politisk virksomhed skal standses. Jeg håber, hr. Erhard Jakobsen er enig med mig heri.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Før jeg besvarer de enkelte indlæg, vil jeg gerne fremsætte nogle mere almindelige betragtninger, som i nogen grad indeholder svar på de kommentarer, der er fremkommet, og spørgsmål, der er rettet til mig.

Som jeg har fremhævet i min fremsættelse, er forslaget om et politisk udvalg på ingen måde et forsøg fra regeringens side på at unddrage sig det fulde ansvar for den virksomhed, som de to efterretningstjenester udøver. Udvalget skal ikke kunne træffe bestemmelser om efterretningstjenesternes virksomhed. Dette er uændret alene forbeholdt de pågældende ministre. Derimod tror jeg, at ordningen vil kunne være værdifuld i den forstand, at udvalget så at sige på offentlighedens vegne kan følge efterretningstjenesternes virksomhed.

[Justitsministeren.]

Netop efterretningstjenesterne må i videre omfang end næsten alle andre grene af den offentlige forvaltning arbejde i det skjulte. Pressen og offentligheden vil kun kunne få spredte indtryk af efterretningstjenesternes arbejde og må vel derfor savne et reelt grundlag for at vurdere og eventuelt kritisere denne virksomhed. De metoder, som anvendes, og de resultater, som opnås, unddrager sig i det store og hele offentlighedens erkendelse. Dette må i et demokratisk samfund føles som en mangel. Grundlovens sikring af retten til at kritisere myndigheder og magthavere mindskes i værdi i det omfang, offentligheden afskæres fra at opnå kendskab til de virkelige forhold. Kritik baseret på et løst og ufuldstændigt kendskab til tingene vil normalt være uden positiv værdi. Retsplejelovens regler om offentlig retspleje og reglerne om offentlighed i forvaltningen er udtryk for bl. a. denne holdning i et retssamfund.

Ønsket om åbenhed krydses imidlertid som bekendt ofte af modstående hensyn, i særlig grad selvfølgelig når det drejer sig om efterretningsvirksomhed. På den anden side synes der netop over for denne form for virksomhed fra mange sider at føles et særligt behov for kontrol med metode og midler, hvilket vel er naturligt, da det — jeg taler her kun om politiets efterretningstjeneste — drejer sig om efterforskning og forebyggelse af forbrydelser, som for en meget stor del er politisk motiveret. Politiets efterretningstjenestes virksomhed vil derfor ofte kunne føles som angreb på friheden til at ytre og udfolde sig politisk.

Regeringens forslag søger at finde en løsning, hvor hensynet til statens sikkerhed er tilgodeset, men hvor der samtidig gives repræsentanter for den politiske opposition en reel mulighed for at vurdere og kritisere vedkommende ministers dispositioner på dette område. Vi har den opfattelse, at de fem i udenrigspolitisk nævn repræsenterede partier, for tiden altså alle folketingets partier, vil være i stand til at udpege repræsentanter, der på den ene side er i besiddelse af den ansvarsfølelse, som hvervet forudsætter, og på den anden side nyder en sådan tillid i deres partier, at disse stoler på, at deres repræsentanter i udvalget vil være i stand til på egen hånd at vurdere betydningen og

rækkevidden af de oplysninger, der meddeles udvalget.

Det, jeg her har sagt, må ikke opfattes således, at det parlamentariske udvalg, hvis det kommer til eksistens, ikke har noget ansvar. Udvalgets medlemmer har først og fremmest et ansvar over for det parti, der har udpeget dem. Dernæst er de ansvarlige over for offentligheden for, at de benytter den kompetence, de får tillagt, til at holde øje med efterretningstjenesterne, så disse ikke misbruger deres muligheder for at gå borgernes rettigheder for nær, og jeg kan godt med hr. Gert Petersens udtryk sige: til at sikre overholdelsen af borgernes grundlovssikrede rettigheder.

I tilslutning til det forud sagte bør det måske pointeres, at lovforslaget ikke tillægger udvalget nogen ubetinget ret til at afkræve ministeren oplysninger vedrørende efterretningstjenesterne. Ministeren, som har ansvaret for efterretningstjenestens virksomhed, må have ret til at nægte at give en ønsket oplysning, hvis han skønner, at det er nødvendigt, men det er en selvfølge, at vi på forhånd regner med kun yderst sjældent at måtte benytte os af denne beføjelse. Det politiske udvalg har jo kun mening, hvis dets medlemmer har mulighed for virkelig at sætte sig ind i efterretningstjenesternes virksomhed. Det må altså karakteriseres som noget meget sjældent, at dette udvalg ikke får oplysninger; jeg vil næsten sige, at der skal være tale om, at landets sikkerhed eller opklaring af alvorlige forbrydelser står på spil.

Regeringen har med forslaget om nedsættelse af det politiske udvalg ikke taget stilling til, om det såkaldte Wambergudvalg skal nedlægges eller fortsat bestå. Dette udvalg har virket siden 1964 med amtmand Wamberg, Vejle, som formand og højesteretssagfører Jon Palle Buhl, administrationschef Engberg-Pedersen samt rigsakirvar Hvidtfeldt som medlemmer. Det har i modsætning til det udvalg, der nu foreslås nedsat, ingen kompetence til at beskæftige sig med forsvarrets efterretningstjeneste.

Lad mig benytte lejligheden til at understrege, at regeringens ønske om at oprette et politisk udvalg omfattende begge efterretningstjenester ikke bør opfattes som en kritik af Wambergudvalgets arbejde. Jeg har tidligere offentligt sagt, at regeringen bl. a.

[Justitsministeren.]

med forslaget ønskede at skabe ro om efterretningstjenesternes arbejde, og jeg har hermed naturligvis hentydet til de sager, som i de sidste par år har været fremme i forbindelse med efterretningstjenesterne. I ingen af disse tilfælde har der imidlertid været tale om forhold, som Wambergudvalget har kunnet beskæftige sig med. Dette udvalg har ifølge sit kommissorium til opgave at føre tilsyn med politiets efterretningstjenestenes registrering og videregivelse af oplysninger, ligesom udvalget holdes underrettet om de til enhver tid fulgte retningstjenestenes registrering. Politiets efterretningstjenestenes efterforskningssager kan Wambergudvalget derimod ikke beskæftige sig med.

Det politiske udvalg, som nu foreslås nedsat, vil som allerede nævnt kunne beskæftige sig med ethvert forhold vedrørende både forsvarrets efterretningstjeneste og politiets efterretningstjeneste, og det er mit tro og mit håb, at politisk valgte udvalgsmedlemmer repræsenterende de forskellige betydende politiske opfattelser og med en meget vid kompetence lettere vil kunne skabe tillid i befolkningen til, at efterretningstjenesternes arbejde udføres på en måde, som alle ansvarsbevidste mennesker i dette land kan acceptere.

Når jeg så skal beskæftige mig med, hvad de enkelte ordførere har sagt, vil jeg gerne til hr. Orla Møller sige tak for tilslutningen. Jeg er enig med ham om, at det ville være ønskeligt, om der opnås bred tilslutning i folketinget til gennemførelsen af dette forslag.

Jeg må beklage, om de taler, der er holdt af ordførerne for venstre og de konservative, skal opfattes efter deres pålydende som en så bastant afstandtagen, at der end ikke er grundlag for forhandling. Hvis det er tiltældet, synes jeg, jeg har lov til at sige, at det er en uklog holdning. Man bør aldrig låse sig fast til et standpunkt, så man ikke har en mulighed for at bevæge sig. Det gælder vist under enhver kamp, også den politiske.

Hr. Knud Østergaard kom med en bemærkning om, at fremsættelsen er kort — hvilket jeg opfattede som en kompliment — og uden begejstring. Hvoraf han læser det sidste, har jeg lidt svært ved at forstå, men det kan han måske nærmere forklare. Jeg

kunne måske oversætte det til, at den er saglig, og så ville jeg være tilfreds.

Der foreligger ikke hermed, som hr. Knud Østergaard antydede, noget brud på socialdemokratiets løfte om, at vi ville medvirke til, som jo for øvrigt alle de nuværende partier i folketinget har skrevet under på, at vi har efterretningstjenesterne. Jeg forstod, at til trods for hr. Gert Petersens særudtalelse i betænkningen har der også fra hans partis side været tilslutning til, at vi har efterretningstjenesterne, og at de bør opretholdes. Jeg forstår meget vel, at hr. Gert Petersen nu må pointere, at han hermed hverken giver tilslutning til NATO eller til, at vi skal have et forsvarsvæsen i Danmark, for jeg ved godt, at det er hr. Gert Petersens partis standpunkt, at vi bør afruste. Men jeg er tilfreds med, at både han og andre er af den opfattelse, at vi skal have efterretningstjenester. Vi ønsker blot med dette kontroludvalg at skabe en mulighed for, at befolkningen kan nære tillid til, at vi har et udvalg, som ser efter — for nu igen at bruge hr. Gert Petersens udtryk — at befolkningens grundlovssikrede rettigheder ikke trædes for nær.

Hr. Knud Østergaard spurgte mig, om vi nøje har overvejet de forfatningsmæssige konsekvenser af forslaget. Ja, det har vi naturligvis. De forslag, vi fremsætter, er altid nøje overvejet, og dette danner naturligvis ingen undtagelse.

Jeg må erkende, at jeg har meget svært ved at forstå, hvad der var konklusionen af hr. Svend Haugaards interessante betragtninger. (*Munterhed*). Jeg forstår, at der er andre, der også har svært ved det. Jeg ved ikke rigtig, hvad det var, der gjorde, at de radikales sympati muligvis ville reduceres til nul. Skulle det være sådan, at hvis man ikke fik alt at vide, ville sympatien reduceres til nul? Så må jeg sige, at ifølge forslaget kan man ikke give tilsagn om at give oplysninger om alt, og det tror jeg end ikke SF vil forlange at der skal være sikkerhed for, for der kan jo foreligge situationer, hvor det vil være aldeles uforvarligt at give oplysninger, hvor det hele beror på ministerens ansvar. Men jeg går ud fra, at hr. Svend Haugaard betragter det som en selvfølgelighed, at den undtagelse må være der, og så er der da håb om, at sympatien kommer noget højere op end til nulpunktet.

[Justitsministeren.]

I øvrigt takker jeg for en saglig debat. Jeg kan jo ikke rose mig af tilslutning fra alle sider, men i hvert fald kan jeg sige, at debatten har været saglig. Jeg håber på et frugtbart udvalgsarbejde, hvor jeg lettere vil kunne give oplysninger, som jeg ikke herfra vil være i stand til at give.

Forsvarsministeren (Kjeld Olesen): Hr. Henry Christensen spurgte mig, om jeg som ansvarlig minister ville give udvalget oplysninger om enkeltheder, f. eks. kilder, og så tro, at arbejdet kunne fungere videre. Så føjede hr. Henry Christensen til, at jeg ikke behøvede at svare nu, jeg kunne godt vente til udvalgsarbejdet. På den anden side har jeg en fornemmelse af, at hvis jeg ventede til udvalgsarbejdet, ville en vis usikkerhed brede sig og i hvert fald en antagelse af, at vi vist ikke var så overbevist om rigtigheden i det forslag, vi er kommet med her. Derfor vil jeg foretrække at give svaret nu og allerførst understrege, hvad justitsministeren også har været inde på, at der ikke skal være nogen tvivl om, hvor ansvaret ligger i alt dette her: det er ministrenes ansvar, det kan aldrig blive udvalgets.

Jeg vil også medgive hr. Henry Christensen, at det, vi beskæftiger os med her, er et arbejde af en særlig karakter, men jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at det forslag, der er fremsat, er rigtigt, og at det udvalg, som foreslås nedsat, kan virke efter sin hensigt. Det, der ligger i oplægget, er, at der skal videregives retningslinjer til udvalget, også konkrete oplysninger, men at det må være ministerens vurdering og ministerens ansvar, om forskellige oplysninger skal videregives. Jeg er altså overbevist om, at udvalget vil kunne arbejde på en tilfredsstillende måde med nødvendigt indblik i arbejdet, uden at man behøver at afsløre kilder el. lign., hvorved man vil kunne ødelægge arbejdet.

Hr. Poul Schlüter spurgte, om man i givet fald med et sådant udvalg ville have givet oplysninger vedrørende Kejsergadecentralen. Også jeg vil gerne udtrykke en vis forundring over, at hr. Poul Schlüter stiller det spørgsmål, og i hvert fald at han peger på Kejsergadecentralen, som jo har været genstand for en særlig diskussion i folketinget, og hvor hr. Poul Schlüter udmærket ved, at

der under udvalgsarbejdet fremkom en hel del nuancer, om jeg så må sige, i dette problem.

Men jeg vil også gerne gentage, at det afgørende er dette, at der oplyses om nødvendige retningslinjer, uden at udvalget af den grund skal føle, at der er tale om en narresut, som det vist blev udtrykt. Derfor må jeg på dette hypotetiske spørgsmål svare: ja, når det drejer sig om karakteren af arbejdet, så mener jeg, at oplysninger skal gives til udvalget, uden at man behøver at gå i tekniske eller geografiske enkeltheder, som må anses for at kunne skade virksomheden, og som ikke har principiel betydning for udvalget og dets arbejde. Men jeg vil altså meget gerne understrege, at det spørgsmål, som er stillet, er ganske hypotetisk. Der er ikke tale om nogen Kejsergadevirksomhed, hverken dér, hvor den fandt sted, eller andre steder. Der vil ikke i fremtiden være tale om en sådan virksomhed, og derfor vil spørgsmålet ikke blive aktuelt.

Orla Møller: Efter de to indlæg fra henholdsvis justitsminister og forsvarsminister må jeg måske have lov til at ramme en pæl igennem påstanden om, at de to ministre på nogen som helst måde skulle være presset til at indtage det standpunkt, der er kommet til udtryk i dette lovforslag.

Der er helt klar enighed om, under hvilken form det skal ske, og under hvilken form arbejdet skal finde sted. Jeg kan derfor nøjes med at sige til hr. Knud Østergaard med hensyn til begejstringen, at den kan man tolke eller ikke tolke, som man vil.

Hr. Henry Christensen var inde på spørgsmålet om, at det enkelte medlem af folketinget altid vil være i stand til at fremsætte sine synspunkter over for regeringen. Ja, det er da klart. Det er bare ikke det, det drejer sig om i denne sag. I denne sag drejer det sig om, at man under specielle forudsætninger, i en speciel situation og med ganske specielle oplysninger vil være i stand til at fremsætte sine meninger om retningslinjer og om de detailoplysninger, man har fået.

Man kan diskutere, om det er en narresut, og man kan diskutere det under den forudsætning, at der, som hr. Henry Christensen sagde, alligevel ikke kan blive fuld parlamentarisk kontrol med dette arbejde. Efter min bedste overbevisning er det en forbed-

[Orla Møller.]

ring, hvis der bliver, hvad vi kunne kalde en parlamentarisk styrekontrol på dette område, det er i hvert fald en forbedring i forhold til det, vi har for øjeblikket, og det anser jeg for at være noget meget væsentligt i vurderingen af disse ting.

Hr. Svend Haugaard havde et indlæg, som jeg også var meget optaget af. Det er altid en farlig ting at give sig i kast med at drage konklusioner på baggrund af andres taler, men det ville, så vidt jeg kan skønne, være temmelig let for mig at drage den konklusion, at det lovforslag, justitsministeren her har fremsat, ikke er nær omfattende nok, og at man på den baggrund burde finde en eller anden form for stramning.

Jeg skal tage tre ting af hr. Svend Haugaards indlæg frem. For det første er det jo sagt tilstrækkelig tydeligt, at dette parlamentariske udvalg ikke skal være noget gidselsystem, så den vanskelighed i forbindelse med vurderingen fra hr. Svend Haugaards side er altså ude af billedet. Og det er blevet oplyst tilstrækkelig stærkt, at det, der er meningen med dette udvalg, er, at man dér skal drøfte de generelle retningslinjer og også de enkelte oplysninger, de enkelte sager. Det vil sige, at når vi skal til at drøfte, hvordan man får den bedste sikring, så bliver det i realiteten et spørgsmål om at vurdere, om det, der er foreslået her, er tilstrækkelig stærkt. Og når hr. Svend Haugaard til sidst antyder, at man kunne overveje at udvide det udvalg, der eksisterer for øjeblikket vedrørende registrering, er det jo i realiteten et forslag, der nogenlunde ligner det, justitsministeren har fremsat. Jeg har på forhånd sagt, at der er en vis fare ved at drage den slags konklusioner, men jeg har meget svært ved at se, at der kan drages andre.

Til sidst skal jeg sige i forbindelse med hr. Gert Petersens fastslåen af, at det er socialdemokratiet, der er svinget over på SF's standpunkt, at hvis han har behov for at få dette demonstreret meget kraftigt, så skal jeg såmænd ikke argumentere ret meget imod det. Det har trods alt været behandlet ved flere lejligheder hos os, og det var bare det; jeg i al stilfærdighed ville gøre opmærksom på.

Jeg vil slutte med at sige, at hvis dette udvalg kommer til at fungere, har det for-

dele på det principielle punkt, at der bliver en bedre parlamentarisk forbindelse mellem det specielle arbejde og folketinget. Jeg vil dertil føje, at hvis dette arbejde og dette udvalg kommer til at fungere rigtigt, vil der også blive tale om noget af det, som hr. Erhard Jakobsen efterlyste, nemlig en opbakning af arbejdet, uden at det dermed kommer til at genere i retning af at kontrollere og følge retningslinjer, og det vil bestemt ikke komme til at tilsidesætte det afgørende hensyn, som hr. Gert Petersen gang på gang har understreget, at vi også her skal sikre de enkelte borgeres frihedsrettigheder.

Knud Østergaard: Jeg lagde mærke til, at justitsministeren i sit svar bevægede sig noget mere frit, når han talte om politiets efterretningstjeneste, end når han talte om forsvarrets. Det er vel sådan set ikke unaturligt, for det er vel det område, justitsministeren bedst kender til, men derfor lyttede jeg også med særlig interesse til forsvarsministeren, da han tog ordet og udtalte på spørgsmålet fra hr. Henry Christensen, at han ikke mente, at det foreliggende lovforslag ville være en hindring i det arbejde, som forsvarrets efterretningstjeneste udøver, og at det heller ikke ville være en mindskelse af den beskyttelse af kilderne, som kilderne har krav på. Jeg er enig med forsvarsministeren i, at meget af dette er bedre egnet til udvalgsdrøftelse end til debat her i tinget, men jeg må blot slå fast, at jeg har den modsatte opfattelse, og jeg mener, at jeg er lige så berettiget til at have den, som han er til at have sin, så jeg forbeholder mig i udvalget at stille spørgsmål i den forbindelse.

Da jeg har denne opfattelse, vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen, at jeg mener ikke, at det, politiets og forsvarrets efterretningstjeneste har brug for i denne forbindelse, er klap på skulderen og opbakning på den måde, som vi hørte om her. Det, man har brug for, er mulighed for at varetage den tjeneste og gøre det arbejde, som vi har sat dem til.

Svend Haugaard: Jeg må naturligvis beklage, at ministeren ikke forstod konklusionen af mine, som han sagde, interessante udtalelser. Jeg skal ikke stille et nyt spørgs-

[Svend Haugaard.]

mål: hvis er skylden? Men jeg mener, jeg udtalte mig klart nok, idet jeg sagde, at når det primære åbenbart er at skabe ro, det vil sige arbejdsro, for efterretningstjenesten, og man på forhånd slår syv kors for sig og siger, at man naturligvis ikke får alt at vide, ja, så er min sympati for dette forslag meget lille.

Hr. Orla Møller spurgte, om jeg ønskede en stramning. Jeg ønsker i hvert fald sikkerhed for, at man ikke uberettiget kan registrere folk for lovlig virksomhed. Det vil jeg have fuld sikkerhed for. Og jeg ønsker sikkerhed for, at hvis man har registreret på grundlag af en mistanke, som viser sig at være forkert, så bliver materialet tilintetgjort. Og så sagde jeg, at når man kommer dertil, kan vi få ro om sagen, så har vi klare linjer.

Så foreslog jeg, at man i stedet for at vedtage ministerens forslag kunne udvide det nuværende udvalgs kontrolbeføjelser til også at omfatte forsvaret, og at dette udvalg sammen med et parlamentarisk udvalg kunne drøfte retningslinjerne. Derved vil det klart ligge sådan, at det fulde ansvar stadig ligger hos ministeren, og det er det, vi ønsker. Så sagde hr. Orla Møller, at det var sagt klart og tydeligt, at det ikke skulle blive et gidselsystem. Ja men hvis det nu er min fornemmelse, at det bliver det, så hjælper den garanti jo ikke så forfærdelig meget.

Gert Petersen: Jeg har ikke mange bemærkninger til det, der er blevet sagt. Justitsministerens redegørelse og især motiveeringen for, hvorfor et sådant kontroludvalg er en god ting og en nødvendighed, var jeg meget tilfreds med. Jeg synes, der blev sagt ganske væsentlige ting i den.

Så er der det meget kritiske spørgsmål om, hvorvidt udvalget kan få alle oplysninger, det, som hr. Svend Haugaard ligesom gør til et afgørende spørgsmål. Må jeg sige det med det samme, at jeg forstår ikke helt hr. Svend Haugaard. Hvis han ikke kan få $\frac{4}{5}$ eller $\frac{5}{6}$, så vil han åbenbart slet ikke have noget. Jeg synes aldrig, det har været radikal tradition. Det er en helt ny vej, man er slået ind på, og så får man uvægerlig en mistanke om, at det har andre årsager. Jeg har hele tiden anset det for naturligt, at netop, når forsvarets efterretningstjeneste

bliver inddraget i sagen, vil der være spørgsmål, som ikke vedrører danske borgeres grundlovsmæssige rettigheder, og det ville være helt irrelevant at rejse sådanne spørgsmål i udvalget. Hvis det gøres alligevel, er det rimeligt, at de tilbagevises, de kommer ikke sagen ved, medmindre man kan påvise, at der er en relevans til spørgsmålet om de grundlovssikrede rettigheder. Kan man påvise det, er det ganske klart, at så må der svares. Kan man påvise det, og bliver der ikke svaret, ja, så bliver der både uro om efterretningstjenesterne og så sandelig også om udvalget, for så kan man meddele, at nu forlader man udvalget, fordi arbejdsmulighederne ikke er tilfredsstillende, fordi loven ikke er tilfredsstillende, eller fordi den bliver administreret forkert, og den mulighed vil en repræsentant for det radikale venstre også have. Derfor er det, jeg ikke kan forstå, at man indtager den forholdsvist negative holdning, at man, når man kan få disse muligheder for at kontrollere, at borgernes grundlovsmæssige rettigheder ikke bliver krænket, så blot siger nej; vi vil hellere have noget andet, som det er ret usandsynligt at man får, og som jeg i øvrigt ikke kan se kan have de samme kontrolmuligheder i sig. Det er mig uforståeligt, at man indtager denne holdning fra radikal side, og jeg håber og tror ikke, at den er endelig.

Så sagde justitsministeren, jeg tror, han brugte udtrykket, at udvalget kan skabe tillid hos befolkningen til, at efterretningstjenesternes arbejde gennemføres forsvarligt. Ja, det afhænger af, om efterretningstjenesternes arbejde gennemføres forsvarligt, og det er bl. a. dér; udvalget må kunne sætte ind. Jeg forstod også justitsministerens redegørelse sådan, at netop her må udvalget kunne sætte ind og kritisere det arbejde, som gøres, såfremt det ikke er forsvarligt, og søge at få det forbedret, uden at det i øvrigt påtager sig noget ansvar. Det er jo ministerens afgørelse, der er den gældende.

Og til slut. Når jeg har sagt — det bliver jeg nok nødt til at gentage — at også SF finder det rimeligt, at man har en efterretningstjeneste, må det forstås på den måde, at vi finder det rimeligt, at man forhindrer udenlandsk efterretningsvirksomhed, ulovlig efterretningsvirksomhed på dansk område. Det er det, vi finder rimeligt. Der er andre sider af den nuværende efterretnings-

[Gert Petersen.]

tjenestes virksomhed, som vi ikke finder spor rimelige. Det har jeg været inde på i første omgang.

Poul Hartling: Alle er enige om, også det ærede medlem hr. Gert Petersen, at efterretningstjenesterne er nødvendige, og har udtrykt det klart. Alle er også enige om efterudtalelserne her at dømme, at efterretningstjenesterne skal kunne virke, og skal kunne virke og arbejde effektivt, sagde det ærede medlem hr. Orla Møller. Og så kunne man spørge: hvorfor vil man dog så foreslå noget, som vil gøre dette vanskeligt? Jo, siger man, for vi skal have en kontrol, det er et berettiget krav om kontrol med arbejdet, sagde hr. Orla Møller. Men derefter siger både ordførere og ministre på forskellig vis, at denne kontrol kan jo ikke udøves af det parlamentariske udvalg på normal vis, for det må være en klar forudsætning — det ligger også i lovforslaget — at man ikke kan få alle oplysninger, og justitsministeren sagde rent ud, at der kan jo foreligge situationer, hvor det vil være aldeles uforvarsomt at give oplysninger til udvalget. Det vil altså sige, at enten ødelægger vi det, som vi er enige om nødvendigheden af, efterretningstjenesternes muligheder for at arbejde effektivt, eller også bliver udvalget et skinudvalg, en narresut var det udtryk, som det ærede medlem hr. Gert Petersen anvendte, en narresut. En narresut er jo en god tingest, den giver ro for megen barneskrål, og det skal man ikke foragte. Jeg forstår, at det måske også har ligget lidt i justitsministerens faderlige tanker, når han er kommet frem til dette udvalg. Men en narresut tilfredsstiller jo ikke voksne mennesker, og det vil vi gerne regne os for at være her i parlamentet. Det forekommer mig, dette enten-eller, at være cirkelns kvadratur. Man er klar over, at man vil ikke kunne lade dette udvalg fungere på normal parlamentarisk vis, men man vil have det for at kunne kontrollere, hvad man altså ikke kan. Man er klar over, at efterretningstjenesternes virksomhed forudsætter hemmeligholdelse og skjulthed, men man vil altså alligevel kunne lukke op for den. Der er en modsætning i selve præmisserne, som jo også klart er kommet frem her i debatten med alle de forskellige krumspring, der har været.

Det ærede medlem hr. Gert Petersen sagde, at man kan ikke få sikkerhed for, at dette udvalg skaffer ro om efterretningstjenesterne, det er altså ikke sikkert, at narresutten virker, men det, man skulle, var at sikre, at de danske borgeres grundlovmæssige rettigheder ikke krænkes. Der skulle altså være den sikkerhed i udvalget. Det forekommer mig efter al rimelighed, at et udvalg ikke kan sikre, at danske borgeres grundlovmæssige rettigheder ikke krænkes, det er ministrenes opgave og ansvar, det er et ansvar, de har påtaget sig ved at være ministre, og jeg siger, hvad der måske lyder mærkeligt i deres øren: vi stoler på ministre. Vi regner med, at de kender deres ansvar og ved, at de er underkastet ministeransvarlighedsloven, og vi ønsker ikke at medvirke til, at man laver dette udvalg, som vi mener vil virke forkert både over for efterretningstjenesterne og også over for det parlamentariske livs troværdighed. Når justitsministeren derfor siger, at det var jo ønskeligt med en bred tilslutning, vil jeg sige, det er vel nødvendigt i en sag af denne art med bred tilslutning. Når han så spørger, måske en lille smule upassende, om det, vi har sagt, skal opfattes efter pålydende, så vil jeg sige, at det skal det naturligvis. Jeg går ud fra, at hvad justitsministeren siger også skal opfattes efter pålydende. Og når han så føjer til, at hvis vores taler skal opfattes efter pålydende, opfatter han det som noget uklogt, så er det ikke svært for mig at sige — jeg vil gerne citere justitsministeren: at man skal ikke låse sig fast til et standpunkt, så man ikke har en mulighed for at bevæge sig. Det må gælde også for ministre. Jeg håber derfor, at han kommer til en bedre overbevisning end den, som ministeren i øjeblikket har.

Jeg takker forsvarsministeren for svaret til mit partis ordfører, hr. Henry Christensen. Forsvarsministeren sagde, at han var overbevist om, at han kunne give oplysninger om retningslinjer og også nogle konkrete oplysninger, og han var overbevist om, at han kunne give disse oplysninger uden at ødelægge arbejdet. Det er klart, at man kan give nogle oplysninger uden at ødelægge arbejdet, men så er vi tilbage i problemstillingen: hvis det skal være en dybtgående kontrol og man skal kunne grave til bunds, så kan man efter vores overbevisning — og

[Poul Hartling.]

jeg må forstå også efter forsvarsministerens — ikke give dem uden at ødelægge arbejdet.

Hr. Orla Møller siger, at selvfølgelig kan ethvert medlem rejse enhver sag om efterretningstjenesten over for ministrene. Det har vi nok forstået, det står som § 4 i lovforslaget, men det er alligevel en yderst ejendommelig ting, at folketinget skal vedtage en paragraf om, at folketingsmedlemmerne må rejse en sag over for ministrene. Det har de gjort, før dette lovforslag blev lagt på bordet, og det vil de kunne, selv om dette lovforslag ikke bliver til noget, det vil de også kunne, hvis det bliver til noget. Det er en paragraf, som må virke en lille smule ejendommelig, og det var det, som blev sagt i hr. Henry Christensens indvending.

(Kort bemærkning).

Svend Haugaard Jeg vil nødigt forlænge debatten, men jeg må lige sige til hr. Gert Petersen, at det undrer mig, at man vil forlange, at vi skal være parat til at tage det fulde ansvar, hvis vi kun får $\frac{4}{5}$ af oplysningerne og det måske endda er i den sidste femtedel, det vigtigste ligger.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Til hr. Svend Haugaard. Det ville være en alvorlig krænkelse af ministeransvarlighedsloven, hvis dette udvalg, der er tale om her, skulle tage det fulde ansvar, en ganske alvorlig krænkelse af ministeransvarlighedsloven. Det, udvalget skal beskæftige sig med, er en kontrol og ikke et ansvar for ledelsen af efterretningstjenestene. Jeg slår næsten tre kors for mig blot ved tanken om, at noget menneske i dette folketing ud over den pågældende minister skulle være involveret i det. Det drejer sig om at kontrollere, ikke om at tage et ansvar. Og hvis det viser sig, at denne kontrol vanskeliggøres eller umuliggøres af den praksis, som udøves af de pågældende ministre, så må man da naturligvis erkende det, og så må arbejdet i dette udvalg slutte i hvert fald for den pågældendes vedkommende, som har erkendt det, og som jeg sagde før, det kommer til at skabe uro omkring udvalget.

Jeg kan altså ikke forstå, at man fra radikal side afviser tanken på forhånd eller

næsten afviser den, når der her er en mulighed for at få en kontrol med en tjeneste, som ellers må befinde sig i mørket, og som er vanskelig at kontrollere fra parlamentarisk side. Jeg forstår ikke, at man stiller sig så negativt hertil.

Må jeg så lige sige til hr. Poul Hartling, at jeg er ikke helt sikker på, at den daværende forsvarsminister var helt klar over Kejsergadefunktionen, inden den fandt sted, og her var altså et punkt, hvor kommunikationen åbenbart var svag, og hvor tilliden til, at ministeren — det går ikke på ministerens person, han er sikkert et umådelig tillidvækkende og udmærket menneske — vidste besked, ikke slog til. For jeg mener, at hr. Ninn-Hansen dengang sagde, som forsvarsministeren sagde det netop nu, at det kom som et chok også for den daværende forsvarsminister, da oplysningerne kom om den central.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det er hr. Poul Hartling, der kalder mig frem. Han sagde, at vi er jo alle enige om, at vi skal have et efterretningsvæsen, og det er jo rigtigt. Vi er enige om, at det skal være effektivt, det er også rigtigt. Og så siger hr. Poul Hartling: hvorfor gøre noget, som gør dette vanskeligere? Se, det er jo en påstand. Hr. Poul Hartling brugte senere udtrykket cirkelns kvadratur, og det mindede mig om min matematiklærdom fra mellemskolen. Jeg husker tydeligt, at min matematiklærer sagde, at man må aldrig gå ud fra det, man skal bevise. Hr. Poul Hartling slynger den påstand ud i verdensrummet, at det at indføre dette udvalg er at gøre efterretningstjenestens effektivitet mindre. Jeg er dybt uenig heri.

Dernæst sagde hr. Poul Hartling noget om, at det var upassende for mig at udtale mig om, hvad der var klogt eller ikke klogt med hensyn til oppositionens holdning. Jeg mindes adskillige lejligheder, hvor jeg har hørt hr. Poul Hartling udtale sig på samme måde. Bevares, derfor behøver det ikke at være rigtigt eller passende, men når hr. Poul Hartling nu siger, at han stoler på ministrene, og derfor vil han ikke være med til at gennemføre denne ordning, så spørger jeg: hvis hr. Poul Hartling, hvis venstre, hvis de konservative stoler på ministrene og på, at de

[Justitsministeren.]

vil være sig deres ansvar bevidst, hvorfor stoler de så ikke på, at de vil kunne administrere den ordning, vi her foreslår?

Vi har ikke udelukket forhandling, men jeg kan kun forstå de udtalelser, der er fremkommet fra venstres og de konservative ordførere, sådan, at de to partier har udelukket enhver form for forhandling på grundlag af det, der her ligger på bordet.

Poul Hartling: Det er ikke ansvar, men kontrol, det drejer sig om, sagde det ærede medlem hr. Gert Petersen. Det drejer sig om at kontrollere, men ikke om at overtage ansvaret. Som et bevis for denne tankegangs rigtighed blev det fremført, at den tidligere forsvarsminister ikke havde tilstrækkelige oplysninger om det ene eller det andet. Nu forstår jeg på justitsministeren, at oplysningerne skal komme fra ministeren, og så kan jeg ikke se, at det kommer denne sag ved, eller at et udvalg i og for sig ville have større mulighed for at skaffe sådanne oplysninger. Det er klart, at hvis det er en kontrol, som skal have effektivitet, hvor man skal kende bilagene, om jeg så må sige, som ved en revision, så vil det gøre efterretningstjenesternes arbejde vanskeligere, og det tror jeg i og for sig heller ikke nogen af ministrene er i tvivl om. Derfor er der altså en indbygget modsætning, en indre modsætning i dette lovforslag, imellem det, som man erkender er nødvendigt, og så denne tankegang om at føre en parlamentarisk kontrol. For enten bliver det ikke nogen rigtig kontrol, eller også bliver det på en måde, som vil gøre arbejdet vanskeligere.

Når justitsministeren så giver sig til at gå i rette med mig, fordi jeg sagde, at det var næsten lidt upassende af ham, så skal han citere rigtigt, for jeg sagde ikke, at det var upassende af ham at sige, at det, vi siger, er uklogt. Den mening må han gerne have. Om den så er rigtig eller ej, det kan vi drøfte, det er en politisk sag, men det, som jeg sagde var upassende, var, at ministeren gav udtryk for, at han ikke var sikker på, om

vores taler skulle tages efter pålydende. Den tankegang skal man ikke føre frem, og jeg vil altså til gengæld heller ikke sige, at jeg ikke tager ministerens udtryk efter pålydende. Jeg går ud fra, at når man udtaler sig fra denne talerstol, så siger man det, man mener, og det kan man tage efter pålydende. Vi stoler på ministeren og skulle så også kunne stole på, sagde justitsministeren, at de ville administrere den ordning, de her foreslår, på den rigtige måde. Hvis de vil administrere på den rigtige måde, så behøver vi jo ikke noget kontroludvalg. Dette skulle netop være et udvalg, der skulle kontrollere ministeren, men det mener jeg vi har ministeransvarlighedsloven til, og til at kontrollere tjenesterne mener jeg vi har ministeren.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Morten Lange): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om dronning Margrethe den Andens civilliste

og
forslag til lov om årpenge for dronning Ingrid.

Valgt blev: *Gorrssen, Ritt Bjerregaard, Ove Hansen, Lysholt Hansen, Thomas Have, Evald Kristensen, Erling Olsen, Morten Lange, Poul Dam, Hanne Budtz, Ninn-Hansen, Niels Ravn, From, Damsgaard, Poul Hartling, Svend Haugaard og Skytte.*

Fjerde næstformand (Morten Lange): Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om naturfredning. (Naturfredningsrådet, fredningsplaner, anlæg i det åbne land, byggeplaner).

Medlem af folketinget Arne Christiansen har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren foranledige oprettet et professorat ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole til varetagelse af forskning og undervisning i forebyggende veterinærmedicin?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Matthiassen): Herved tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om naturfredning. (Naturfredningsrådet, fredningsplaner, anlæg i det åbne land, byggeplaner).*

Naturfredningsloven af 1969 medførte i kombinationen med by- og landzoneloven en afgørende forbedring af situationen på planlægningslovgivningens område. Man opnåede et indseende gennem de offentlige planlægningsmyndigheder med bebyggelsesudviklingen og med andre ændringer i anvendelsen af det åbne land. Det lovforslag, ministeren for offentlige arbejder har fremsat om udnyttelsen af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet, tilsigter at udfylde den væsentligste mangel, der herefter resterer i planlægningslovgivningen.

Det foreliggende lovforslag må ses som et yderligere supplement til planlægningslovgivningen på en række felter.

For det første er det regeringens ønske, at de i naturfredningsloven § 38 omtalte fredningsplaner, der tjener som forløbere for senere fredningssager eller overvejelse om erhvervelser for det offentlige, kan få en større virkning. Fredningsplanerne har hidtil kun haft gyldighed, indtil en af planen berørt lodsejer fremsatte krav om tilladelse

til dispositioner over sin ejendom i strid med planen. Lodsejeren kunne så, hvis han ikke blev imødekømt, kræve fredningssag rejst. Dette har været medvirkende til, at fredningsplanerne gennem de senere år kun har fundet mindre anvendelse. I betragtning af det behov, der kan opstå for gennemførelsen af større landskabssikringer, vil det være rigtigt, at fredningsplanudvalgene og ministeriet ikke uden videre kan tvinges ud i gennemførelsen af store fredningssager, men kan have en vis tid dertil og dermed også blive i stand til at prioritere sagerens rejsning. Dette vil kunne opnås ved at give fredningsplanerne en vis gyldighedsperiode, inden for hvilken en grundejer ikke kan forlange fredningssager rejst.

Man har hidtil fra ministeriets side kunnet nedlægge forbud med en gyldighed af et år over for dispositioner, som vil være i strid med en fredningsplan, der er under forberedelse. Nylige aktuelle eksempler har vist behovet for bestemmelser af denne art. Netop for i højere grad at muliggøre en prioritering af sagerne vil det være hensigtsmæssigt med en længere virkningsperiode for et sådant forbud, således som det er foreslået.

Lovforslaget omfatter dernæst regler om beskyttelse af bestemte landskabselementer eller indseende med bestemte anlægs placering i det åbne land.

En væsentlig styrkelse af reglerne om beskyttelsen af vore ferske vande og deres omgivelser er således indeholdt i den foreslåede ny § 47 a, hvorefter man fremtidig må have fredningsnævnets tilladelse for at kunne foretage ændringer i landskabet inden for en afstand af 150 m fra søer, der er over 1 ha, og offentlige vandløb med en bundbredde på mindst 2 m.

Der vil altså omkring disse ferske vande komme til at gælde en lignende beskyttelse af omgivelserne som den, der i medfør af § 46 gælder i strandfredningsbæltet langs vore kyster.

De ferske vande, hvis betydning både landskabeligt og miljømæssigt erkendes i stigende grad, opnår en bedre beskyttelse, ikke alene gennem den foreslåede § 47 a, men også gennem nogle af de bestemmelser, der er indeholdt i den foreslåede ny § 43, hvorved den hidtidige § 43 er omredigeret. I henhold til forslaget § 43, stk. 2, skal der nemlig fremtidig tilladelse fra frednings-